

TUGA I KLAVIR IDU ZAJEDNO

(Odlomak iz romana u nastajanju *Pad klavira*)

Na svim predmetima u našoj kući blistala je tuga. Na klaviru najjače. Tuga i klavir idu zajedno.

Ruše je uz nesnosnu buku i prašinu, i mrtve podižu. Danima su krčili drveće i nisko šiblje, zatirali rastinje, polako, kao da je sve vreme ovoga sveta u njihovom zagrljaju. Priča o svilenj prašini kao finom pokrovu na predmetima nije me umirila, za šta sam krivio slabost svoga uma da domisli i u lošem dobro. Nisam ni slutio da je tako mala i nemoćna, dok bager nije stao pred kapiju. Prvi udar metalne grdosije zboleo me je neodređeno, negde u predelu slezine ili jetre.

I ono čega više nemamo, može da boli.

Mnogo je tuge i porodične sramote zatrpano u tom šutu. Neke od njih i nisu bile tajne, čim dva čoveka znaju nešto što bi trebalo ostati sakriveno, to više nije tajna; jedna usta progovore za deset, i tek kad izduva opasnost ili rizik, sadržaj sakrivanog odlazi u mitološki zaborav.

Okupila se silesija ljubopitljivaca od zore da isprati pad klavira koji je inatno svetlucao sa kašike bagera. Ali ima i nas – avetnih bez senke – svedoka konačnog sopstvenog pada.

U sve kuće s Brda, odmah posle oslobođenja, nastupile su racije pretraživača i popisivača u ulozu narodne pravoverne savesti, kako su za sebe govorili, sumnjam da su tako i mislili. Nastala je pomama za klavirima jer klaviri smo bili – mi, gospoda u letnjikovcima i vilama s pedigreom, skandaloznom ili mirnom istorijom, koju je obavezno pratilo brujanje žičanog organizma. Odošeni su nasilno, naročito iz onih domazluka gde su žene gazdovale bez ijedne muške glave, kao kod gospojicâ Isidore, Žanke ili Zore Petrović. Lako ih je bilo uceniti i zastrašiti.

Žensko srce je prepeličje i kad se takvim ne pokazuje.

Čim bi na pragu ugledale crne trojke u košnjacima, bez reči bi upirale prstom u salon u kom je blistao porodični klavir. A oni su ih zacakljenih očiju od pijanstva i pomame vezivali užetom, vukli, prtili, teglili, i preko noći postajali neko drugi – mi. Iz opanaka uskakali u lakovane cipele kao nestašne buve.

Naš je ostao u kući. Da li zbog mene ili Kolje, ne znam. A i stradao je mnogo, nije već dugo bio u funkciji, uneredile ga mačke koje su se od Ružine smrti kotile po politiranoj površini, uvek jezivo i dirljivo hladnoj, što je godilo tim đavoljim služinčadima. Ona je poslednja muzicirala, baš na dan Rozine smrti, njoj u čast. Mala Mađarica je volela da tanca uz taktove Betovena ili Rahmanjinova kao uz čardaš. Zadišla bi suknuju i podsuknuju, odbacila papučiće u stranu i žustro zaigrala, što je moju Ružu uveseljavalo do suza. Često im se pridruživala i devojka Ana iz susedstva, ali bi, kikoćući se sva zajapurena, stidljivo motaju-

ći oko prsta čipkanu maramicu, ipak mirno odsedela na sofi. „Sloboda služavki male Ane i naše Roze i mene oslobađa“, pravdala se premda niko od ukućana nije obraćao pažnju na njih, niti su ih slušali. „Kada ove dve odu, otići će ceo jedan svet“, rekla je još. Tu sam rečenicu zapisao na margini rukopisa na kom sam tih dana radio; učinila mi se kao bliska pretinja od koje tada nisam znao šta bih.

Ukoraknuh u Veročkinu senku; slabašne konstitucije ceo sam se zbio u nju. Nije me mogla poznavati, osim po pričama, a delovalo je i kao da me ne primećuje. Doselila se nekoliko godina pošto sam nasilno umro, kao nevesta na imanje Perišićevih, preko puta, koje sam stalno kibicovao jer mi se činilo da ima najlepší vinograd na najosunčanijoj padini, s biljkama kakvih nije raslo na celom Topčideru. Misleći da sam stranac, ponašala se ledeno i uzdržano prema mojoj tuzi, kako i priliči građanskoj otmenosti od koje, spolja, više nije bilo ni traga. Nisam sasvim bio siguran da li sam joj vidljiv, ali delovalo je kao da razgovara sa mnom, a ne sa samom sobom. A viđao sam je često, krstarila je dvorištem, krupnim, muškim koracima mada skeletasta i sitna kao devojčica, ciljano od bora do bora, šušljivo je razmeštala uspomene, i verovatno je to i sada činila podstaknuta rušenjem moje kuće. Iako sam se ustezao da zapodenem razgovor, nisam odoleo da je ne pitam za njihovu kuću i nasledni posed. „Nikome ga još nismo prodali, niti ćemo! Propada sa nama, ali je propalo samo našel“, odbrusila je ljutito. Čuje me sasvim dobro ili prati micanje mojih usana, pomislilih okuražen i još se više zbih u nakostrešenu senku; mogao sam čak da oslušnem njeno isprekidano disanje i povremene staračke napore da udahne vazduh. Osetih odnekuda miris glogovog cveta; dopirao je s polomljenog drveta koje mi je svakog proleća žbunastim beharima ulazilo u radnu sobu i blagougodno mi vonjem golicalo nozdrve. Druga polovina, iščupana sa žilama, ležala je nabijena na obrušenoj kapiji od kovanog gvožđa. Trag porodičnog monograma uvijen u ukrasnu lozicu, ležao je u prašini i nanosima ilovače.

Te godine zajedničkog života nisu više u meni, postale su moja spoljašnjost, prošlost se izmetnula u Veročkinu sadašnjost, ali i gomile ljubopitljivaca sa senkama; izmešani sa duhovima – a da nije senki, ne bi se ni znalo ko je ko – prate pad kuće i klavira; iz njihovih telesnih mekota i skrivnica empirski sam isisavao energiju i raspoređivao je u svoje pihitijasto bezmesno telo, plašeći se da ga ne oštetim ili zarežem kakvim oštrim predmetom, što bi značilo moj nestanak i drugo upokojenje. Naše godine su sad Verine, i prebrojavam ih s njenog čela kao godove na deblu. Osamdeset i šest obruča tuđom snagom i voljom grčevito obmotavaju imanje kao posvojenu slobodu; rođena ratnica i čuvarica porodičnog ognjišta prstom iscrtava poslednju imaginarnu crtu zabrana, a i ne sluti da je do guše ukopana u apsurd kom je bila glavni začim. Kao i ja.

Ćutanje je onaj mučniji deo krivice.

„Ovima su klaviri u službi, kao što je naša Ana – služavka, ali mi smo je bar voleli ko svoje meso, a oni i ne znaju da vole, ne znaju šta bi sa ljubavlju jer je nepotrošiva, a od mesa se groze“, nastavila je nešto smirenijim tonom. „Trebalo im zemlja, što više zemlje – to bolje, prazne i podatne. I nipošto ne bi da budu – mi, siromašni a ponosni, jer cene da napakom merimo bogatstvo skandaloznom ili mirnom istorijom, kako god – istorija je, pa s klavirom ili bez njega, briga ih. Iz istorije se ne iskapava ništa osim muka i zebnja, hedonizam ne poznaje niti priznaje, taktovi klavira su simfonija nestalog vremena, znaju oni to, generacije prethodnika su im se vukle po istoriji, puna su im usta istorije – neće je, hoće

život. Svoje vreme! Hoće zemlju pre zemlje! Ponos i razmeravaju aršinima zemlje. Nisu to baš čista posla!", viknula je obesnim glasom i iznenada čučnula. Pomislih da joj je pozlilo od izbljubane gorčine navirućih reči koje kao da je čupala iz mog mozga, a ona je podigla crvenu traku sa asfalta i brzo je gurnula u džep širokih pantalona. „Maruškina tračica, nosila ju je oko desne ruke, protiv uroka. Rođena je urokljiva, zla i ohola prema svima, naročito prema Veselinu i Ruži, celoga života je pravila pakosti, čekajući priliku da ih pokaže, uživala je u tuđim ali i svojim patnjama, i sad bi uživala da može da vidi kako joj ruše kuću. Bila je koban beleg gorde loze Čajkanovića koja se gasila kao luč!", brisala je sa usana trag kafe što me je sve vreme mamio da ga oližem, željan oporog ukusa i sitnog zadovoljstva samoljublja; i smesta sam stao kao plemenski vrač da prizivam duvanski dim, što je slatkasto mirisao na trešnju, a kojim sam obavijao njenu ptičju glavicu, uvlačeći ga duboko u pluća jednim pohlepnim udisajem.

Gospa Vera mi je još kao uzgred ispričala neke prilično laskave anegdote o našim služavkama, Ani i Rozi, intimnosti kakve se samo pred neznancem izgovaraju verujući u njegovu neupućenost, a računajući na ravnodušnost. „Nedeljom su odlazile na matine u bioskop Kosmaj i od tog praznika živele sedam punih dana, nama prepričavajući delove filma, a između sebe se začikavale o momcima iz varoši. Znale su sve i o udavačama i raspuštenicama; koji neženja u koju kuću ulazi i koliko se u njoj zadržava“, rekla je. Mogao sam da zaključim da su bile prave vragolice, iako o njima nikada nisam razmišljao drugačije nego kao o kućnoj posluzi, nevidljivim a spretnim, još smernim devojkama, uvek tu kad ustrebaju.

Ponovo sam osetio miris belog glogovog cveća, i olakšanje u stomaku.

„Puna su vam usta behara, gospodine Čajkanoviću, dokle ćete da jedete cveće?“

Gledam je kako odmiče strmim puteljkom u dno baštice; mala ramena joj se belasaju na mekom suncu; korača proračunato cikcak, od bora do bora, seda za kameni astal, šačicama pridržava glavu, laktovima se oslanja na kamen, i izgleda kao da plače zajedno sa borom s kojeg je kapala smola. I znala je da bor ima amajlijsku snagu da odagna zlo i kada je namereno na kuću, i znala je da pomno gledam za njom, nepoverljiva a odvažna, jer o meni i mojim magijama se naslušala koječega. Čaršija bruji i kad je ne slušate!